

U DECEMBRU SMO ZAVRŠILI I PREDSTAVILI
DVA NOVA IZDAVAČKA PODUHATA NAŠEG MUZEJA

Dvobroj *Godišnjaka* i *Bibliografija svih Godišnjaka*

Naša muzejska institucija 20. decembra organizovala je predstavljanje dvije publikacije kojima smo upotpunili bogati izdavački opus Pomorskog muzeja Crne Gore. Riječ je o *Godišnjaku Pomorskog muzeja u Kotoru LXII-LXIII* i *Bibliografiji Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru I-LX*.

U programu promocije učestvovali su **Andro Radulović**, direktor Pomorskog muzeja Crne Gore, **Danijela Nikčević**, bibliotekarka Pomorskog muzeja, autor *Bibliografije* **Slavko Dabinović**, dugogodišnji bibliotekar našeg muzeja u penziji, i **Jasmina Bajo**, bibliotekarka savjetnica Gradske biblioteke i čitaonice Kotor.

Publikacija *Godišnjak* u našem izdanju predstavlja zbornik naučnih i stručnih radova većinom pomorske tematike. Izlazi 67 godina i tako je od zaborava otrgla dokumentirano sjećanje na ogromnu viševjekovnu pomorsku i kulturnu baštinu Bokokotorskog zaliva.

U muzičkom dijelu programa nastupile su **Elena Jovičević** na klaviru i **Antonija Bučinović**, sopranistkinja. Moderatorica programa bila je **Dolores Fabian**.

(Više o prezentaciji na stranama 3-10)

Foto: M. Jovanović

Muzički dio prezentacije *Godišnjaka* i *Bibliografije*

IN MEMORIAM
**DON
ANTON BELAN**
(1953-2019)

DON ANTON BELAN, dugogodišnji vikar Kotorске Biskupije, veliki prijatelj Pomorskog muzeja Crne Gore, čijim doprinosom su ostvarena neka od najvećih dostignuća naše institucije, iznenada je preminuo 28. decembra u 66 godini života.

(Više na stranama 2 i 3)

Jedra Boke je mjesečna publikacija
Pomorskog muzeja Crne Gore
decembar 2019. godine

Direktor Pomorskog muzeja
Andro Radulović

Savjet Pomorskog muzeja

Od 14. septembra 2017. g. formiran je
Savjet Pomorskog muzeja koji će naredne 4
godine raditi u sljedećem sastavu:

Đuro Beli Prijić, predsjednik
Draško Dragaš, član
Dragana Lalošević, član
Vesna Prlja, član
Slavko Dabinović, član

Prijatelji i saradnici

Mr Mileva Pejaković Vujošević

Prof. dr Antun Sbutega

Prof. dr Gracijela Čulić

Don Anton Belan

Dr Stevan Kordić

Stefan Dabinović

Prof. dr Milenko Pasinović

Milan Sbutega

Zoran Radimiri

Željko Brguljan

Petar Palavršić

Slavko Dabinović

Radojka Abramović

Jelena Karadžić

Ilija Mlinarević

Milica Vujović

Smiljka Strunjaš

Danijela Nikčević

Jedra Boke sadržajno i tehnički oblikuje
Drago Brdar

Pomorski muzej Crne Gore Kotor

Trg Bokeljske Mornarice 391 Kotor, 82000

Telefon: +382 (0) 32 304 720

Fax: +382 (0) 32 325 883

Website: www.museummaritimum.com

e-mail: pom.muzej.dir@t-com.me

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru nastao je postepenim razvitkom prvobitne zbirke Bratovštine Bokeljska mornarica, utemeljene oko 1880. godine, koja je od 1900. godine otvorena za javnost, a 1938. godine preuređena i otvorena na prvom spratu sadašnje muzejske zgrade, barokne palate plemićke porodice Grgurina iz početka XVIII vijeka, koja je od 1949-1952. godine kompletno restaurirana i adaptirana za potrebe Muzeja. Danas je Pomorski muzej institucija kulture Republike Crne Gore.

Misija Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je da čuva sjećanje naše zajednice na bogatu pomorsku istoriju Boke Kotorske i njeno izuzetno kulturno nasljeđe.

Veliko zbogom dragom prijatelju

Don Antona Belana se u vječni san preselio iznenada, bez ikakve najave. Zašto tako prerano? - pitanje je svih koji su ga znali i poznavali njegovu bezgraničnu vjersku, humanističku i intelektualnu veličinu, kao i to koliko je volio život.

Uzalud! Neće ga više biti u Katedrali, na procesiji Svetog Tripuna, na trgu, na rivi, na pjaci, ispred *Vardara* na jutarnjoj kafi s prijateljima prije devet... Neće više hoditi Kotorom, rodnim Prčanjem, Bokom... Neće više posjećivati Krk, Istru, Zagreb, Suboticu, Veneciju, Rim, Sevilju, Istanbul, Beč...

Don Tonći kotorski nazvala je Dubravka Jovanović našeg neumornog pregaoca vjere, duhovnosti i humanosti, nadahnuo, s puno poštovanja i razumjevanja njegovog značaja za Kotor. Baš KOTORSKI jer je Kotoru bio posvećen i odan svim svojim bićem, čisto, bez ikakvog proračuna.

Da bi postao takav, našeg Tonća, odredilo je mnogo toga, pitomstvo isusovačkog sjemeništa klasične gimnazije *Ruđer Bošković* u Dubrovniku, visoke filozofsko-teološke studije u Splitu i Rimu na papinskom *Lateranskom sveučilištu*, dva semestra na papinskom institutu za kršćansku arheologiju, vatičanska škola za paleografiju, diplomatiku i arhivistiku na rimskom sveučilištu *La Sapienza*. Zaređen je za svećenika na ostrvu *Gospa od Škrpjela* 15. avgusta 1982. godine, a zatim je vršio župničku službu u Škaljarima, na Mulu i u Kotoru, gdje je bio ravnatelj biskupskog istorijskog arhiva. Imenovan je za generalnog vikara Kotorske biskupije 2004. godine...Mnogo prije svega nabrojenog, takoreći na početku, na njega je izvršila veliki uticaj blizina **don Branka Sbutega**, s kojim je drugovao na studijama u Rimu, i **don Nika Lukovića**, njihovog zajedničkog uzora. Tonći je ipak najčešće spominjao **Rozu Belan (Rigo)**, svoju majku.

Don Belan je bio veliki poštovalac i dragi prijatelj Pomorskog muzeja. U saradnji s nama prvi je široj javnosti prezentirao bogatu kulturnu baštinu Kotorske biskupije sa tematskim izložbama, kao autor veoma zapaženih izložbi poput: *Srebrni križevi Kotorske biskupije od XV-XX. stoljeća*, 1993. godine; *Prijemljena umjetnost u euharistijskom slavlju*, 2005. godine i

Srebrni relikvijari Kotorske biskupije od 14-19. stoljeća, 2009. godine. Koautor je izložbi *Barokni portreti Boke kotorske*, 1994. godine; *Zavjetni darovi Kotorske biskupije, nakit i medalje 16-20. stoljeće*, 2012. godine. Autor je tematske cjeline *Arhivska građa kotorskoga Biskupskog arhiva* u katalogu *Zagovori svetom Tripunu*, prigodom velike izložbe *Blago Kotorske biskupije* u Zagrebu, 14. decembra 2009. godine. Takođe, bio je saradnik na velikim međunarodnim izložbama u Veneciji i Sevilji, Zagrebu i na Krku.

Sa Pomorskim muzejom Crne Gore povezuje ga i nagrada *Merito Navali*, koju ova ustanova povremeno dodjeljuje istaknutim pojedincima za uspješnu saradnju na polju kulture i pomorstva, a koju smo don Belanu dodjelili 2012. godine. Iza toga stoji dugi niz godina strpljivog, smirenog i odmjerenog duhovnog propovijedanja i brige o kulturnom blagu u posjedu katedrale i Kotorske biskupije, kao njenog najboljeg poznavaoa.

Bio je član uredništva *Godišnjaka* Pomorskog muzeja i uredništva publikacije *Jedra Boke*. Pomagao je rado kustosima Pomorskog muzeja prilikom pisanja knjiga i kataloga za izložbe. Godinama je bio čest i rado viđan posjetilac Palate Grgurina, gdje je prvi i jedini put slavio svoj rođendan. Šezdeseti!

Nedostajace nam Tončeva ljudskost, neposrednost, šarm, dobrotu, mudrost i sve što je s nama i s Kotorom delio. Zahvalni smo don Antonu Belanu, dragom Tonću, *don Tonću kotorskom*.

Dodjela nagrade *Merito Navali* don Antonu Belanu

LIBRI – PROMOCIJA

Dvobroj *Godišnjaka* i *Bibliografija svih Godišnjaka*

Godišnjak je kao edicija Pomorskog muzeja pokrenut 1952. godine, istovremeno kada je nekadašnja muzejska zbirka statusno unaprijeđena u muzej. Nastao je iz težnje da se jednom naučnom publikacijom serijskog tipa podstiču istraživanja bogatih arhivskih fondova i proučavanje neiscrpnog pomorskog i kulturnog nasljeđa Boke Kotorske i Crnogorskog primorja. U 60 brojeva *Godišnjaka* sarađivalo je 215 autora sa 744 rada. *Godišnjak* 62-63, koji je koncepcijski i strukturno ostao isti kao i njegovi prethodnici, objavljuje 15 stručnih radova, tri prikaza i jedan *In Memoriam*. *Bibliografija Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor, I-LX, 1952–2018* prezentuje 1.061 bibliografsku jedinicu, predstavljajući tako popis građe koja do sada nije bila predmet rada bibliografa u ovom obimu i u tom smislu je najcjelovitiji retrospektivni bibliografski popis publikovane građe.

Riječ Andra Radulovića

Dame i gospo-
do, dragi prijatelji, sugrađani, veliko mi je zadovoljstvo da vas pozdravim na večerašnjem predstavljanju *Bibliografije Godišnjaka Pomorskog muzeja I-LX* i dvobroja *Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore LXII-LXIII*.

Pomorski muzej Crne Gore je prepoznat po mnogo čemu, po neprocijenjivoj postavci, prelijepoj Palati Grgurina, velikom broju kvalitetnih izložbi i promocija, međunarodnoj saradnji i kvalitetnim publikacijama. Međutim, u odnosu na druge srodne institucije, izdvaja ga *Godišnjak* Pomorskog muzeja, periodična publikacija koja je u proteklih preko šest decenija sa svojim izvornim naučnim radovima bila značajan promoter nadaleko slavne pomorske prošlosti Boke Kotorske. Sve ove edicije svojim sadržajem predstavljaju svojevrstan spomenik pomorske i kulturne baštine ovoga kraja.

Na žalost, moramo konstatovati da je sve manje izvornih radova iz istorije pomorstva, iz razloga što je sve manje istraživača pomorske prošlosti, rekao bih ostalo ih je vrlo malo. Nekada je suština *Godišnjaka* bila istorija pomorstva, bazirana na arhivskim istraživanjima, kako arhiva u Kotoru, tako i arhiva u Dubrovniku, Zadru, Trstu, Veneciji, gdje su vrsni istraživači i naučni radnici, koji nisu više među nama kao: **Anton Milošević, Ivo Stjepčević, Pavo Butorac, don Niko Luković, Anton Dabinić, Milivoj Milošević, Risto Kovijanić, Ignjatije Zloković, Slavko Mijušković, Miloš Milošević, Antun Tomić** i živeći istraživači pomorske baštine, **Jovan Martinović** i **Petar Palavršić**, provodili dane, mjeseci i godine, kako bi došli do važnih pisanih podataka o pomorskoj prošlosti ovoga kraja.

Od pokretanja edicije 1952. godine, pa sve do 1962. godine, kada je pokrenut *Zbornik društva za proučavanje pomorstva Jugoslavije*, *Godišnjak* je bio jedina publikacija sa tematikom istorije pomorstva na prostoru tadašnje države Jugoslavije. Do 1969. godine on je bio jedina publikacija u Boki Kotorskoj, kada je pokrenut u Herceg Novom stručni časopis *Boka*.

Želim posebno da se zahvalim i da čestitam bibliotekaru u penziji gospodinu Slavku Dabinoviću na ogromnom trudu uloženom u pripremi *Bibliografije Godišnjaka od broja I do LX* gdje je potpuno zaokružena priča pregleda radova, tema i autora koji su dali svoj doprinos ugledu *Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore*.

Takođe, želim da se zahvalim novom redakcionom odboru na veoma konstruktivnom radu na ovom broju *Godišnjaka*.

Hvala vam što ste odvojili svoje vrijeme da budete večeras u Pomorskom muzeju i tako dali na značaju ovoj važnoj promociji a mogu slobodno reći i prazniku grada jer promocija *Godišnjaka Pomorskog muzeja* to svakako i jeste.

Sada bih dao riječ tehničkim urednicima, bibliotekarima gospodinu Slavku Dabinoviću i gospođi **Danijeli Nikčević** da Vam kažu nešto više o večerašnjoj promociji.

Riječ Slavka Dabinovića

Poštovane dame i gospodo, dragi prijatelji Pomorskog muzeja.

Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru nastao je nakon Drugog svjetskog rata kao plod težnje za jednom naučnom edicijom serijskog tipa koja će se baviti proučavanjem bogatog pomorskog i kulturnog nasljeđa Boke Kotorske i Crnogorskog primorja. Tadašnja zamisao je bila da se s novim poletom nastave istraživanja bogatih arhivskih fondova kako bi se ukazalo na značaj slavne pomorske prošlosti

ovoga kraja i kako bi ova buduća publikacija dobila svoje zasluženno mjesto u pomorskoj historiografiji tadašnje države. Ubijedeni smo da je ovaj zbornik do danas uspješno obavljao svoju zadaću.

Začeci historiografije u Boki Kotorskoj javljaju se već početkom 16. vijeka tako da se tokom 16. 17. i 18. stoljeća javlja znatan broj pisaca-istoričara i hroničara kao što su: **Timotej Ćizila, Ivan Bolica, Marin Bolica, Marin Bici, Andrija i Vicko Zmajević, Julije i Andrija Balović.**

U 19. vijeku veliki doprinos izučavanju pomorske i kulturne baštine dali su **Urban Rafaeli, Srećko Vulović, Vicko i Josip Đelčić, Frano Visković** i drugi.

U osvit 20. vijeka nestajanjem brodova na jadra javila se potreba za većim proučavanjem pomorske prošlosti, bogate pomorske baštine koja je ostala kao ostavština velike pomorske aktivnosti tokom prethodnih stoljeća. Već tada u krugovima Bokeljske mornarice rodile su se ideje za prikupljanjem predmeta vezanih za to ogromno pomorsko nasljeđe nastalo kroz vjekove. To je bio i povod za početak realizacije ustanovljenja jednog Muzeja u Kotoru.

Propašću jedrenjaka duge plovidbe zatvorilo se jedno poglavlje pomorstva koje je vjekovima donosilo prosperitet stanovnicima naše obale. Trebalo je odati veliku počast moru, pomorstvu i pomorskoj privredi zaslužnima za stvaranje bogatog kulturnog nasljeđa Boke Kotorske. More je kroz stotine i hiljade godina igralo odlučnu ulogu u istoriji čovječanstva i krojilo sudbinu naroda i država, dajući im snagu i moć, veličinu i sjaj. Ono je omogućilo izmjenu materijalnih i duhovnih dobara i od vjeka da bilo vrelo napretka, kulture, civilizacije, blagostanja i vizije u sigurnu budućnost.

Nakon Prvog svjetskog rata podstrek proučavanju i prezentiranju javnosti kulturne i pomorske baštine dale su publikacije i članci vrsnih istraživača povijesti Boke Kotorske: **Petra Šerovića, Nika Lukovića, Iva Stjepčevića, Antona Miloševića, Pava Butorca, Antona Dabinovića, Vlada Ivelića** i drugih. Oni su kako svojim publikacijama tako i priložima u cijenjenim časopisima: *Jadranska straža*, *Glas Boke* i *Glasnicima Narodnog univerziteta Bo-*

ke Kotorske, edicijama kulturno-istorijske tematike, inicirali jedan naučni pristup proučavanju prošlosti ovoga kraja.

Tek nakon Drugog svjetskog rata, od 1952. godine kao događaj od posebnog značaja za kulturnu i pomorsku baštinu Boke Kotorske i Crnogorskog primorja bilo je otvaranje novoformiranog Pomorskog muzeja u Kotoru koji je od samog početka aktivnog rada započeo sa štampanjem zbornika radova pod imenom *Godišnjak*. Intencije su bile da se stvori publikacija koja će u kontinuitetu osvjetljavati materijalno i nematerijalno kulturno i pomorsko nasljeđe istočno jadranske obale.

Zadatak ove publikacije bio je da iz broja u broj objavljuje radove renomiranih istraživača kulturne i pomorske prošlosti. U nastajanju ovog našeg zbornika uzor su bili gore pomenuti časopisi koji su izlazili u Kotoru i Splitu između dva svjetska rata i bavili se temama neiscrpnog istorijskog nasljeđa istočno jadranske obale.

Godišnjak Pomorskog muzeja je zamišljen kao edicija sa puno većim ambicijama od pomenutih publikacija u proučavanju pomorske istorije Boke Kotorske bazirajući se na izvornom arhivskom materijalu i prezentirajući ga kako naučnoj javnosti tako i široj zainteresovanoj čitalačkoj publici. Na taj način, namjera je bila dati mu fizionomiju naučno usmjerene periodične publikacije. Iz broja u broj, od samog početka do današnjih dana, u *Godišnjaku* se uočava organizovan i sistematičan pristup redakcije pomorskoj problematici.

Od pokretanja ove edicije 1952. godine, pa sve do 1962. godine kada je pokrenut *Zbornik društva za proučavanje pomorstva Jugoslavije*, *Godišnjak* je bio jedina publikacija sa tematikom istorije pomorstva na prostoru tadašnje države. Do 1969. godine on je bio jedina publikacija u Boki Kotorskoj kada je pokrenut u Herceg Novom stručni časopis *Boka*. Objavljivani su radovi renomiranih autora i vrsnih poznavalaca istorije pomorstva Kotora, Dobrote, Perasta, Prčanja, Risna, Stoliva, Hercegnovske rivijere i ostalih manjih mjesta Boke Kotorske i Crnogorskog primorja.

Skupština Socijalističke Republike Crne Gore dodijelila je Redakcionom odboru *Godišnjaka*

Trinaestojulsku nagradu za 1967. godinu. Ovo visoko priznanje dodijeljeno je Redakcionom odboru koji je punih petnaest godina radio u sljedećem sastavu: **Don Niko Luković**, **Ignjatije Zloković** i **Milivoj Milošević**.

To je takođe priznanje i svim saradnicima *Godišnjaka* koji su nesebičnim radom doprinijeli da *Godišnjak*, kao prva i jedina pomorska naučna edicija u Republici Crnoj Gori zauzme pravo mjesto i dâ značajan udio u razvitku pomorske svijesti i pomorske privrede tadašnje države Socijalističke federativne republike Jugoslavije, a posebno Crne Gore.

Potvrda svemu tome je da se radovi iz *Godišnjaka* još od prvih brojeva često citiraju u srodnim naučnim edicijama, kako domaćim tako i stranim. Od prvih brojeva ovaj zbornik se razmjenjuje sa sličnim publikacijama iz preko četrdeset renomiranih regionalnih institucija kulture.

Zadatak Redakcije bio je tada, a takođe i sada, da doprinese razvoju pomorskih znanja, njegujući pomorsku misao u borbi za aktivniju i svestraniju jadransku orijentaciju građana države Crne Gore. Cilj Redakcije je bio da ova publikacija ustraje u tom smjeru, kako bi se očuvala vezanost s morem i pomorskom baštinom i dobila toliko potrebna i tražena naučna sinteza istorije pomorstva Boke Kotorske. U tome se postižu zadovoljavajući rezultati od prvog broja ove serijske publikacije.

Nemjerljiv doprinos istraživanju pomorstva i pomorske baštine, proučavanju viševjekovne bogate tradicije i orijentacije stanovnika ovoga kraja prema moru, pomorstvu i pomorskoj trgovini dalo je u 60 brojeva *Godišnjaka* 215 autora sa 744 rada. Oni su već stečenoj slavi bokeljskih pomoraca na moru, svojim naučnim radovima i priložima dali potvrdu vjerodostojnosti.

Godišnjak Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru je kao stručna serijska publikacija napravio najveći pomak u proučavanju istorije pomorstva i imao najveću zaslugu za promociju pomorskog i kulturnog nasljeđa Boke Kotorske i Crne Gore u svojih 67 godina prisutnosti u sferi istraživačke djelatnosti. Nadamo se da će generacije koje nastupaju popuniti praznine u istraživanju naše pomorske baštine

kako bi se zatvorila konstrukcija stoljetnih napora u rasvjetljivanju i prezentiranju javnosti pomenute tematike.

Riječ Danijele Nikčević

Nakon izlaganja uvaženog kolege Dabinovića imam izuzetnu čast da vam govorim o *Godišnjaku* Pomorskog muzeja broj 62-63 i da predstavim radove iz sadržaja ove značajne publikacije za očuvanje pomorskog i kulturnog nasljeđa Boke Kotorske i Crne Gore.

Koncepcija i struktura *Godišnjaka* je ostala ista kao i prethodnih godina. Ova serijska publikacija je od prvog broja iz 1952. godine okupljala oko sebe eminentne istraživače pomorske i kulturne prošlosti, dajući na taj način ogroman doprinos razvoju naučne historiografije.

Na početku predstavljamo izvorni naučni rad **Lovorke Čoralić Peraštanin Vicko Milić - zapovjednik mletačkoga ratnog broda Ercole**. Čoralićka kao dugogodišnja saradnica *Godišnjaka*, i kao vrsni istraživač Bokeljske pomorske baštine, dugi niz godina istražuje arhivski fond *Provveditori all' Almar*, u Državnom arhivu u Veneciji, koji se odnosi na mletačku ratnu mornaricu i u kome se nalaze značajni podaci o bokeljskim pomorcima.

Prvi dio rada govori o porodici **Vicka Milića** iz Perasta. Središnji dio rada usmjeren je na vojnopomorsko djelovanje zapovjednika mletačke ratne galije *Ercole* Vicka Milića od 1769. do 1776. godine u kojem se detaljno obrađuje sastav posade. U zadnjem dijelu Čoralićka daje cijeli spisak posade ratnog broda *Ercole*.

Istorijat kutije za pisanje obrađuje u svom radu **Melisa Niketić** bazirajući se na značaj koji je ona imala kao upotrebnii predmet, počevši od srednjeg, pa sve do kraja 19. vijeka. Autor-

ka je u radu opisala istorijat kutije za pisanje, i njen stilski razvoj. Posebno je opisana kapetanska kutija za pisanje, kao predmet od izuzetnog interesa za sredinu u kojoj je duboko ukorenjena pomorska tradicija.

Doktorantica studija *Povijest stanovništva*, Sveučilišta u Dubrovniku, **Elvira Sorić** u svom naučnom radu piše o mletačkom bronzanom topu tipa falkonet, koji se čuva u pomorskoj zbirci Muzeja grada Perasta. Autorka ističe da je u pitanju jedini postojeći top iz 16. vijeka sa originalnim lafetom koji je opštini Perast poklonio Mletački Senat 1676. godine. Rad pripada skupini historiografskih studija posvećenih vojnoj istoriji Mletačke Republike iz perioda njene dominacije na području istočne obale Jadrana.

U istraživačkom radu *Posjedi plemićkih porodica u Boki Kotorskoj* prof. **Anita Mažibradić** iznosi nove arhivske podatke za kapetansku porodicu **Ivanović** iz Dobrote. Ova porodica doživjela je ekonomski procvat u XVIII vijeku, zahvaljujući aktivnim bavljenjem pomorskom trgovinom.

U poglavlju *Prikaži Radojka Abramović*, muzejska savjetnica podsjeća nas koliko su Pomorskom muzeju značajne donacije brojnih predmeta koji su znatno uvećali fond muzejskih zbirki. Zahvaljujući kapetanu **Milanu Sbugi** Muzej je 13. marta 2019. dobio vrijednu donaciju, portret **Rudolfa Đunija** iz Prčanja admirala Bokeljske mornarice. Autorka je prožela tekst i biografskim podacima autora portreta slikara **Anastasa Bocarića**.

Dugogodišnji kustos Pomorskog muzeja u penziji **Petar Palavršić**, u radu *Pomorci bratstva Tomanović* iznosi niz zanimljivih podataka o kapetanskoj porodici Tomanović čiji su se preci doselili iz Crne Gore u Boku Kotorsku krajem 17. vijeka. Tomanovići kao pomorci prvo su zabilježeni u Perastu, potom u Lepetanima i Donjoj Lastvi gdje su se nastanili i sagradili kuće za svoje porodice u koji-

ma i danas žive njihovi potomci.

Željko Brguljan iznosi istorijske okolnosti o spašavanju barkarijola **Luke Paskovića** iz ribarskog mjesta Muo u Boki kotorskoj. Veći dio rada odnosi se na analizu zavjetnih slika koje je Luka Pasković poklonio crkvi Blažene Djevice Marije – Pomoćnice kršćana na Mulu gdje se danas čuvaju, kao i one koje su pronađene u Zbirci **dr Josipa Kovačića** u Zagrebu. Rad se bavi problematikom autorstva i likovnim kvalitetom slike, sa posebnim akcentom na njenu jedinstvenost.

Prikaz nove knjige *Oreficeria sacra nella Cattaro medievale* prof. **Nikole Jakšića**, emiritusa zadarskog Sveučilišta, stručnjaka srednjovjekovne umjetnosti dala je profesorica sa Sveučilišta u Zadru **Meri Zornija**. U prvom dijelu knjige detaljno se obrađuju i katalogiziraju svi kotorski srednjovjekovni relikvijari. Drugi dio bavi se pljačkom kotorskih relikvijara od strane mletačkog admirala Vetora Pizanija 1378. godine što se potvrđuje arhivskim izvorima.

O značaju praktične nastave za pomorce govori nam članak **prof. Ljuba Mačića**. Osim sticanja teoretskih i praktičnih znanja i vještina, mladi pomorci su dobijali i

opšta znanja o jačini i kretanju morskih struja. U tu svrhu je postojala tzv. pomorska pošta zahvaljujući kojoj su se dobijali značajniji podaci o jačini i pravcu morskih struja, što je bilo od velikog značaja za poštovanje pravila o bezbjednosti plovidbe.

Kustos Istorijskog muzeja sa Cetinja **Filip Kuzman** piše o Berlinskom kongresu održanom 1878. godine koji je Knjaževini Crnoj Gori donio međunarodno priznanje i samostalnost. Autor u svom radu posebno obrađuje član 29. Kongresa, po kome se Crnoj Gori osporava potpuna kontrola nad obalom koja se stavlja pod kontrolu Austrougarske monarhije. Autor ukazuje kako član 29. pruža bolje razumijevanje cijele problematike samostalnosti Crne Gore

Don Anton Belan na promociji *Godišnjaka i Bibliografije*

nakon 1878. godine sve do Aneksione krize, kada je ovaj član povučen.

Arhivistkinja **Jelena Mršulja** obrađuje bogatu zbirku dokumenata o Bokeljskoj mornarici u Istorijskom arhivu Kotor pod nazivom **KOM 1548-1983**. Zbirka broji ukupno 36 fascikli sa oko 1.300 dokumenata. Autorica ističe da će Zbirka dokumenata o Mornarici u narednom periodu biti dodatno obogaćena građom iz druge polovine XX vijeka. Na taj način Istorijski arhiv biće nezaobilazan za sve one koji se žele baviti izučavanjem istorijata ove najstarije aktivne Bratovštine pomoraca u svijetu.

Poklone arhivske i bibliotečke građe privatnih lica Istorijskom arhivu Kotor obradila je **Tina Ugrinić**. U pitanju su pokloni novinara **Dušana Davidovića**, **dr Miloša Miloševića** i **Miroslave Dimić** nasljednice i vlasnice arhivske građe iz ostavštine njenog oca **Vinka Đurovića** profesora na građevinskom fakultetu u Beogradu, rodom sa Prčanja.

U radu **Crna Gora kao balkanska i mediteranska zemlja** dr **Radenko Šćekić** piše o značajnom doprinosu bogatog kulturnoistorijskog nasljeđa Crne Gore evropskoj i svjetskoj baštini. Autor naglašava da pretvaranje planete u jedno *globalno selo* omogućava doir sa različitim kulturama, što svakako ima uticaja i na Crnu Goru i njen kulturni i opšti društveni milje.

U poglavlju *Osvrti* autorka **Radojka Abramović** predstavlja izložbu upriličenu povodom Dana muzeja 10. septembra 2011. godine, autora **Petra Palavršića**, inženjera pomorskog saobraćaja i kustosa Pomorsko-tehničke zbirke u penziji. Te godine je Pomorski muzej Crne Gore proslavio 59 godina rada u baroknoj palati Grgurina. Izložba je obogaćena pismima starih bokeljskih kapetana, iz reprezentativne privatne kolekcije koju je nesebično ponudio kapetan **Tomo Katurić** iz Kamenara. Kapetan Katurić je predsjednik Saveza filatelista Crne Gore od 2001. godine, član je Kraljev-

skog filatelističkog društva u Londonu, član EFA u Parizu, član žirija u FIPA postal history i počasni građanin Herceg Novog.

Bibliotekarka u penziji **Miroslava Dimić** osvrnula se na 150. godišnjicu Krivošijskog ustanaka u Boki kotorskoj. Ustanak je izbio 1869. godine protiv Austrougarskih vlasti radi uvođenja vojne obaveze Krivošijanima i obaveze plaćanja poreza. Autorica nam je dala na uvid originalni članak iz časopisa **Pančevac** koji je detaljno izvještavao svoje čitaoce o ovom važnom istorijskom događaju.

Pred kraj ovog broja *Godišnjaka* muzejska savjetnica **Radojka Abramović** priložila je nekrolog **Milanu Mišu Begoviću** koji je preminuo u junu 1999. godine u Kotoru. Milan Mišo Begović bio je dugogodišnji direktor Pomorskog muzeja na čijem je čelu bio u najtežem periodu njegovog postojanja, obnovi nakon katastrofalnog zemljotresa iz 1979. godine.

Slavko Dabinić napisao je *In memoriam* g-dinu **Slavku Šavi Roganoviću** koji je preminuo u januaru ove godine u Kotoru.

Slavko Šava Roganović bio je višegodišnji direktor kina Boka, dugogodišnji potpredsjednik i počasni predsjednik Srpskog pjevačkog društva Jedinstvo, uzorni kolovođa i počasni viceadmiral Bokeljske mornarice.

Direktor Pomorskog muzeja u Kotoru **Andro Radulović** upoznaje nas sa radom Muzeja u periodu od januara 2017. do decembra 2018. godine. U navedenom periodu bilo je značajnih kulturnih aktivnosti koje su pratile rad Muzeja tako da se može reći da je ova institucija ispunila i nadmašila svoj plan za navedene godine.

Jelena Karadžić muzejska savjetnica dala je pregled donacija Pomorskom muzeju zahvaljujući kojima se zbirke obogaćuju i obnavljaju, a rezultat je vidljiv kroz nove izložbene muzejske predmete u stalnim postavkama Muzeja.

Na kraju, skrenula bih vam pažnju na pregled publikacija koje je ova institucija dobila putem razmjene za svoju ediciju koju večeras predstavljamo, kao i na publikacije koje su dobijene putem kupovine i poklona. Iskoristila bih priliku da se zahvalim svima onima koji su obogatili Muzej i biblioteku sa dragocjenim predmetima i primjercima poklonjenih knjiga, posebno onih iz oblasti pomorstva i pomorske istorije.

Riječ Jasmine Bajo

Bibliografija *Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor, I–LX, 1952–2018*, autora **Slavka Dabinovića**, dugogodišnjeg bibliotekara Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru predstavlja bibliografski sistematizovan popis sastavnih djelova (članaka) *Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore* od prvog broja, koji je izašao 1952, zaključno sa 60. brojem iz 2018. godine.

Zahvaljujući dugogodišnjem iskustvu u izradi različitih vrsta bibliografija, autor se prihvatio zahtjevnog i nemalog zadatka sa ciljem da popiše građu koja do sada nije bila predmet rada bibliografa u ovom obimu.

Do sada su u *Godišnjacima* objavljene četiri Bibliografije radova:

Za prvih jedanaest brojeva 1/1952–11/1963. objavljena je bibliografija članaka, priloga i prikaza u *Godišnjaku* br. 12/1964. na stranama 299–310, koju je priredio **kap. Tomo Radulović**.

U *Godišnjaku* br. 24/1976. na stranama 183–190 objavljena je bibliografija članaka, priloga i prikaza za brojeve 12/1964–23/1975, koju je priredio **Antun Tomić**.

Bibliografija članaka, priloga, prikaza za brojeve 24/1976–34/1985/1986 objavljena je u dvobro-

ju *Godišnjaka* broj 35/36 za 1987/1988, na stranama 185–191, priredio je **Antun Tomić**.

U jubilarnom *Godišnjaku* broj 50/2002, na stranama 489–531 Antun Tomić priredio je bibliografiju radova za sve do tada izašle brojeve od 1/1952. do 47–49/1999–2001.

U Uvodu Bibliografije autor studiozno, iscrpno i sadržajno pruža retrospektivni osvrt na istorijat *Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor*, prije svega na višedecenijski sistematski rad na stručnom i posvećenom istraživanju istorije pomorstva Boke Kotorske.

Bibliografija Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore Kotor, I–LX, 1952–2018, između ostalog, predstavlja i najcjelovitiji retrospektivni bibliografski popis publikovane građe, koji sa preko 1.000 bibliografskih jedinica (1061) predstavlja najobjektivniju sliku o doprinosu Pomorskog muzeja njegovanju, popularizaciji i valorizaciji istorije pomorstva i kulturne baštine Boke Kotorske i Crne Gore. Osim toga, ovako sređen bibliografski pregled ukazuje i na razne aspekte razvoja ovih oblasti na opštem – nacionalnom i užem – lokalnom planu.

Rađena je sa knjigom u ruci, *de visu*, prema primjercima iz biblioteke Pomorskog muzeja. Za bibliografski opis prikupljene građe korišćen je međunarodni bibliografski standard za opis sastavnih djelova – ISBD(CP).

Bibliografska građa je sistematizovana prema univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji (UDK), odnosno prema stručnim oblastima, što je uslovljeno njenom primarnom svrhom, odnosno namjenom. Potencijalni korisnici ove bibliografije su, prije svega, obrazovna, stručna i istraživačka javnost iz oblasti pomorstva, turizma, kulture, zatim članovi asocijacija i udruženja građana, izdavači i šire, publika u institucijama kulture i čitaoci u bibliotekama.

Bibliografija je podijeljena na 39 poglavlja posebnih tematskih cjelina koje objedinjuju radove više autora oko jedne teme. U klasifikaciji bibliografskih jedinica jedne grupe primenjen je alfabetski princip, a u slučaju više jedinica istog autora hronološki princip. Većina tematskih grupa razmatra pomorske teme, što je i bila namjera uredništva od nastanka ovog zbornika – fokusirati istraživanja na istoriju

pomorstva, kao i razmatranje savremenih kretanja u pomorskoj privredi Crne Gore.

Pored tematskih grupa iz istorije pomorstva, u *Godišnjaku* se nalaze članci i prilozi iz istorije umjetnosti, arheologije, etnologije, nautičkog turizma, zanata, ribarstva, istorije zdravstva i školstva, arhivske, muzejske i bibliotečke problematike, heraldike, toponomastike, numizmatike, osvrt na izašle publikacije i nekrolozi znamenitim ličnostima. Opi-sano je 740 autorskih radova, 215 autora i koautora, čiji je alfabetski pregled sa brojem radova dat u publikaciji. Najviše radova je **Ignjatija Zlokovića** (80), **Maksima Zlokovića** (54), **Antuna Tomića** (42), **Jovana Martinovića** (42), **Miloša Miloševića** (34), **Slavka Mijuškovića** (28)...

Po potrebi, bibliografski opis svakog zapisa je, nakon područja napomena, dopunjen i autorskom napomenom, odnosno anotacijom, čiji je cilj da dopuni sadržaj i pojača informacioni potencijal opisivane jedinice. Radi lakšeg korišćenja, *Bibliografija* je opremljena Indeksima (autora i koautora radova, geografskih pojmova u naslovima radova, imena u naslovima radova), a svi naslovi radova su prevedeni na engleski jezik, što znatno uvećava njenu informativnu vrijednost, pretraživost i preglednost.

Kao profesionalcu, ponosna sam što izradu ove bibliografije potpisuje naš kolega bibliotekar, što je, istovremeno, i najbolja referenca za njen kvalitet i namjenu. Prilikom izrade ove publikacije bilo je potrebno da bibliograf uloži znatan istraživački trud i pažnju. Upravo su njegov profesionalizam i stručnost uslovlili eventualne povremene konsultacije sa nama, recenzentkinjama, i na taj način smo pratili rad na njejoj izradi i uobličavanju. Kada bismo naišli na nedoumice, konsultovali smo se sa bibliotekarskim savjetnikom **Miloradom Milovićem**, rukovodiocem bibliografskog odjeljenja Nacionalne biblioteke *Đurđe Crnojević* sa Cetinja.

I na kraju da zaključim – vrijednosti ove publikacije su praktičnost, informativnost, preglednost i pouzdanost, što jednu bibliografiju čini izuzetno kvalitetnom i primjenjivom.

Ova *Bibliografija* doprinosi vidljivosti i društvenoj odgovornosti Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru i kompletiranju zavičajne i nacionalne zbirke. Ujedno, ona će predstavljati nezaobilazno štivo svima onima koji hoće da se na ozbiljan, stručan i posvećen način bave istorijom pomorstva i kulturnom baštinom Boke Kotorske i Crne Gore.

*Fotografije sa promocije: Marina Jovanović

U NAŠEM KANTUNU

Radovi u Pomorskom muzeju

U Palati Grgurina, početkom decembra ove godine otpočeli smo radove na kompletnoj sanaciji i adaptaciji sanitarnih prostorija, namjenjenih posjetiocima.

Posao uključuje izgradnju i opremanje dva prostrana toaleta sa kabinama, te izgradnju i opremanje posebnog toaleta prilagođena osobama sa invaliditetom.

Vrijednost radova je procijenjena na 22.484 eura, a nakon sprovedenog tenderskog postupka izvođenje radova je

povjereno kotorskoj firmi *Dema*.

Finansijska sredstva su obezbjeđena iz budžeta Ministarstva kulture Crne Gore i sopstvenih prihoda Pomorskog muzeja.

Ovim radovima nastavlja se intenzivno ulaganje u sanaciju palate Grgurina.

Tokom prošle godine sanirane su i adaptirane muzejske galerije, konzervatorsko-restauratorske radionice, kao i dio krovne konstrukcije Muzeja.

POMORSTVO U KOTORU DANAS

U Kotor je, prema nezvaničnim podacima, u decembru dolazilo 5 kruzera, ukupno 11 puta.

Ovogodišnju krizing sezonu u našem gradu zatvorili su 27. decembra kruzeri **Costa Deliziosa** i **Norwegian Spirt**. Direktor Luke Kotor **Branko Kovačević** je za medije izjavio da je u 2019. godini u Kotor dolazilo 529 manjih i većih brodova na kružnim putovanjima, sa kojima je doputovalo više od 600.000 turista. Kovačević je rekao i da je do 20. decembra zabeleženo 1.602 uplovljavanja jahti u marinu Luke Kotor, sa 8.811 putnika.

Brodovi u Kotoru u decembru

Artemis (1, 11. i 22), *Athena* (3, 13. i 24), *Costa Deliziosa* (20. i 27), *MSC Magnifica* (3), *Norwegian Spirt* (18. i 27).

Costa Deliziosa (294 m), 27. 2. na vezu u Luci i prilikom odlaska, posljednji kruzer koji je 2019. dolazio u Kotor,

Kruzeri *MSC Magnifica* (294 m, na vezu) 3. 12. oko 13 sati

NOMINACIJA Bokeljske mornarice za upis ove najstarija bratovštine pomoraca na svijetu na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, vraćena je na dopunu. To je odlučeno na konferenciji Međuvladinog komiteta UNESCO-a za nematerijalnu kulturnu baštinu, koja je održana u Bogoti (Kolumbija) od 9. do 14. decembra.

U obrazloženju je navedeno da je UNESCO prepoznao važnost Bokeljske mornarice i otvorio mogućnost za njen upis na Reprezentativnu listu, ali da je nominaciji potrebna dopuna kako bi zadovoljila svih pet propisanih kriterijuma za upis. Nominacija trenutno zadovoljava samo kriterijum R.5, odnosno da je Bokeljska

Bokeljska *mornarica*

mornarica uključena u Registar kulturnih dobara Crne Gore od strane Uprave za zaštitu kulturnih dobara, koja je odgovorno tijelo za vođenje registra. Potrebno je dodatno pojasniti ostala četiri kriterijuma kako bi nominacija u potpunosti zadovoljila traženu formu.

Nominaciju Bokeljske mornarice na sastanku Komiteta u Bogoti zastupala je sedmočlana delegacija, predvođena ministrom kulture u Vladi Crne Gore

Aleksandrom Bogdanovićem. U sastavu delegacije nalazili su se još i admiral Bokeljske mornarice Kotor **prof. dr Antun Sbutega** i direktor Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru **Andro Radulović**.

ZAHVALNICU Bokeljskoj mornarici za doprinos razvoju Pomorskog fakulteta u Kotoru uručilo je 27. decembra rukovodstvo ove visokoškolske ustanove. Zahvalnica je dodijeljena povodom 60 godina tradicije obrazovanja kadrova u pomorstvu.

NOVOGODIŠNJE DRUŽENJE članova Bokeljske mornarice održano je 20. decembra u Domu ove bratovštine. Ukrašavanje Doma i čašćenje organizovale su ženske članice Mornarice. Članice Gradskog hora otpjevale su nekoliko pjesama, a viceadmiral **Ilija Radović** i predsjednik Upravnog odbora **Aleksandar Dender** održali su prigodne govore, poželjevši članovima Bokeljske mornarice i njihovim porodicama sretne i uspješne praznike

Brigantin *Elichero* u oluji 29. novembra 1867. godine u nepoznatim vodama; Đovani Luco, 1867; gvaš i tuš na papiru, 27 x 21 cm, oktobra 1571. godine; Zbirka zavjetnih slika pri Bogorodičinom hramu na Prčanju, poklon Špira Lazarija (Lazzari), koji je bio kormilar na brodu te olujne noći